

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De quattuor virtutibus cardinalibus, sive De formula honestae vitae

Martin <von Braga, Bischof>

[Augsburg], nicht vor 1503

De continentia

[urn:nbn:de:bsz:31-290078](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-290078)

**Neminem susurreo appetas. neminem suffodias. palā
aggredere palma. Nec geras cōflicta. nisi prius indixeris
nam fraudes et dolos imbecillum decet habere.**

In ista pte Seneca ponit vnā aliā spēm magnanimitatis q̄ dicit si
ducia seu magnificētia. Et ponit tria documēta. duo negatiua et vnū
affirmatiuū. et postremo subiūgit rōnē p̄dictorū. Prīmū documē
tū q̄ magnanimus nemis ē dōz decipere seu circūuēire. Suffrator
autē est detractor q̄ in occulto est inimicus. et manifeste amicus.

Scdm documētū est q̄ magnanimus i suo sermone nō debet rima
ri secreta alterius. Juxta illud Carbonis. Alterius dictū vel factū
ne carperis vnq̄. Exēplo sūt. Ne te derideat alter. Testis est saluta
ris p̄cta cū inq̄t. Nullius archanū nec amici crimina p̄des. Nec ea
scrutris que latuisse decet. Tertiū documētū est q̄ magnanimus
in sua victoria manifeste debet apparere non in occulto inimicū ag
gredi. nec debet gerere bella. nisi manifeste indixerit prius inimico
vt se p̄parare possit ad opponēdū et rōnē illius adiūgit. nā ille non
magnanimus est q̄ querit dolos et fraudes cū illa faciūt aliquē im
becillē. que vicia opposita sūt magnanimitati et fortitudini.

**Etis magnanimus si pericula non appetas vt temera
rius. nec formidea vt timidus. nā timidum nulfacit ani
mum nisi reprehensibilis vite conscientia.**

Hic Seneca subiūgit aliā spēm magnanimitatis in sine butus ca
pituli que dicit p̄seuerantia. dicens vt in textu. Vñ bene agere parum
p̄dest si mens labilis exeat. Ideo Tullius in p̄mo retho. describens
p̄seuerantia sic ait. Perseuerantia est i rōne bñ cōsiderata stabilis p̄pe
tiacq̄ māsto. p̄terea dicit hic Seneca q̄ ille vere magnanimus est
q̄ nō appetit pericula sicut temerarius. sed aggredit ea que aggredie
do sunt. q̄ vt ait Tullius libro p̄mo in tusculanis questionibus. Ne
mo se sine magna spe in mortē offert et nō formidet ea q̄ timēda sūt
Rōnē subiūgit. Nā nihil aliud facit mēte timidā nisi p̄seuerantia
viti perabilis vite etc. Itē nota q̄ ille qui vult dici magnanimus
nō debet esse nimis audax nec nimis timidus. s̄ debet sermare mo
dū. q̄ virtus moralis illa cōsistit in medio. vt dicit Phīs. ij. Eth.
In medio consistit virtus. quare etiā dicit Horatius. Est modus in
rebus sūnt certis dētq̄ finis. Unde etiā maxilla. Omnis virtus
modum modus est pulcherrima virtus.

De cōscientia.

Quoniam continētia vobis si diligis superflua circūcide. et desideria tua in animū cōstringe. Cōsidera tecū quā natura poscat. et nō quā cupidas expectat.

Istud est capitulum tertium et principale huius tractatus in quo Seneca postquam determinauit de duabus virtutibus cardinalibus. scilicet prudentia et magnanimitate. hic consequenter determinat de temperantia primum de iustitia. quia iustitia est virtus secundum quam quis bene se habet ad alias. scilicet ad iustas conuersationes cum eis habendo. Temperantia autem est virtus secundum quam quis se habet ad seipsum quam etiam continētis dicitur. Imperantia (ut Tullius in Tusculanis questionibus libro primo placuit) est omnium perturbationum fons quam est a recta ratione defectio. Ipsa namque corpus exterminat. vicia congregat. hominum intellectus deprauat. sensum hebetat. et ignominia stulticie deturbat hominem. Sed temperantia. ut Tullius in libro primo. refert. est rationis in libidine et in alios non rectos impetus sine moderata et firma diuersio. Ideo de siderare debemus temperantiam et amare. eo quod sine ea recte viuere non possumus. propterea dicit Seneca in libro primo. Tu debes amare continētiam.

Nota duplex est desiderium. quoddam est quod ab appetitu intellectiuo oritur quatenus virtutes et eternam beatitudinem desideramus. et illud non est freno cōstringendum. Aliud est quod ab appetitu sensitiuo oritur habet. quo videlicet mundanas voluptates et venereas delectationes desideramus. et illud est cōstringendum freno temperantiae.

Si continētis fueris eo usque puenias ut teipso cōtētus sis nam qui sibiipsum satis est cum diuicijs natus est. Impone cō cupiscentie tue frenū. Dia blandimēta que occulta voluptate animū trahūt reijce. De circa saturitatē. cum sobrietate bibe. vita ebrietatem.

Hic Seneca ponit quatuor officia ad bonitatem temperatum spectantia. Quorum primum est quod homo continētis non debet multum desiderare. sed cōtētari in his que natura sibi tribuit et que a natura insunt. quia natura modico cōtēta est. An Cato. Comoda nature tibi nullo tpe desunt. Si fueris cōtētus eo quod tibi presentia. Quod etiam intelligit hic cum dicitur. Si continētis fueris. Nam ille qui sibiipsum cōtētus et satis est. cum diuicijs natus est. Ex illo aliter quod ille diues est qui cōtētus in his que habet. Unde Ennius in epistola. Non enim ille pauper est qui parum habet sed qui plus cupit. Secundum si tu vis vocari temperatus. tunc refrenare debes tua desideria et amouere voluptates corporales. que vim rationis spiritus intellectus absoluunt. Unde Virgilius. Trahit sua quęque voluptas Ex ipsa enim nihil boni oritur. quia homines a sapientia retrahuntur. Juxta illud

Diononymi. Stud lo Inſistere nō poſſuntis ſupabundantiā in me
te cogitātes. Terciū ſi vis dici tpatus nō comede citra ſaturitates
ſed cū mēſura. z bibe vt non cōmittas ebrietatē. Uū Hansfredus in
poetria noua. Quī famē reficis dapibus non ſis ita plenus. q̄ niſi
apponi queat āplius. Et ſubdit. non t̄m quātū poſſis. ſed quantus
p̄deſt. Uū etiā Phūſ in de ſecretis ſecretorū ad Alexandrūz ſic ait
Si vis eſſe ſanus nūq̄ ede ad ſaturitatē. nec bibe ad ebrietatē.
Obſerua tene in cōiūtiō vel in q̄libet vite cōitate imitac
b̄ris. q̄s dānare videaris. Nec p̄ntib⁹ delicijs inherere
nec deſiderabis abſentes. Victus tibi ex ſacili ſit non ad
voluptatē. ſed ad cibū accede. palatū tuū fames excitet
nō ſapores. Deſideria tua p̄no redime. Si ad naturā vi
uas. nūq̄ eris paup. Si alicui ſua nō vident ampliffi
ma. ſi totius mūdi dñs ſit miſer eſt. Qui cū paup̄tate b̄n
cōuenit diues iudicet. q̄ hoc t̄m curare debes vt non deo
ſināt atq̄ ita quaſi ad exemplar diuini cōpoſitus. a eo
pore ad ſpiritū q̄rū potes abducere feſtina.
Nec Seneca ponit documēta ad hoīem tpatū ſpectāta. Prīmū
ſi vis dici tpatus tunc ſerua illud in qualibe: ſocētate. ne damnes
illos quos imitaris. ſed potius ſit p̄ oculis dictū Cathonis. Iudē
etū populū nūq̄ contēpſeris vnus. Nonnulli placeas dum vis cō
temnere multos. Et ratio eſt. q̄ qui alios vilipēdit ſip̄iſt vi upe
riū acq̄rit. S d quō debet ſe habere pater in iſtis meritis. Si forte
vis ſapiēs tu ſerua q̄ tibi mando. Quid dicas. vel cui. cur. quomo
do. q̄n. Secūdo q̄ tu continēs non debes inherere voluptatibus
p̄ſentibus. nec etiā deſiderare abſentes delectationes. q̄ incōtinen
tiā generant. Seneca in eplā ad Lucillū. xliij. inq̄t. Ipſe volupta
tes in tormēta vertunt. epule crudelitātē afferunt. ebrietates neruo
rum. torporē tremōremq̄ libidines manū z articulorū omnīū de
p̄auationē. Ideo Valerius. li. vij. de Areſtoule loquit. Cuiſſimū
p̄ceptū q̄ voluptates abeūtes conſideremus. Terciū documētū
debes eſſe modicus. q̄ vltus moderatus honiſtatem corpis z aie
ſanitate conſeruat. Ideo z modico debet eſſe victus. Tullius in pa
radorū. Cum tibi deus vel mater omnīū natura dedit animum. ni
hil preſtantius. nihil p̄cioſius ſi recte eo vtaſ. Turpe ergo eſt ſi te
ito proſternas vt nihil inter te z pecudē eſſe in paruo. hoc eſt debes
eſſe contentus in modico. z non nimīā curam gerere ſuper res tcm

porales eo q̄ caduce sunt. temporales ⁊ transitorie.
Si continētie studeas insudare nō habita amene sed salte
biter. Nec domini velis esse notū a domo sed domū a
domino. Ad eibi ascribas que nō feceris. nec maior q̄
es videri velis. ⁊ hoc magis observa. Nec paup̄tas sit
tibi imūda. nec p̄simonia sordida. nec simplicitas negle
cta. nec leuita languida. Et si res exigue sint. nō tamen
sint anguste nec tua defleas. nec aliena mireris.

Hic autor ponit alia officia continentie ad hoīem spātū p̄tinentia.
Quorū p̄mū est q̄ hō continēs non d̄z habere amenas habitatiōes
cōstruere. s̄ in possessione sua. nec velit esse notus a demo. s̄ potius
domū ab eo. Unde Tul. in. li. ij. officiorū. Quidā d̄vitiq̄ domus est
vt non ab ip̄a domo dignitas sed a d̄no habeat. Secūdu officiū
est continēs non debet sibi vsurpare q̄ non fecerit. nec desiderare di
gnior esse q̄ est. Vñ Sanfredus in poet̄ia sua. Non te magnifices
nec te sup̄ eibera ponas. In hoc aut̄ reprehēdit autor duo vicia que
sunt detestanda. Primū est mendaciū eo q̄ ille q̄ hoc fecerit mē
daciū cōmittat. qd̄ fugiendū est. Vñ Enneas in epl̄is. Nā veritate ni
hil cōstātus. mēdatio aut̄ nihil incōstātus ⁊ instabilis. Scōdo
rephēdit vanā gloriā cū em̄ inanis est ⁊ transitoria eā cōtinētia fuge
re d̄z. Tertiū officiū q̄ ip̄a paup̄tas non d̄z sibi esse in. unda. deus
eā diligit. Vñ Iuuenalis in Sat̄yra. Felices hoīes paup̄ q̄ sp̄s
ambit. Illos nunc ad regnū sublime retrahit. Quartū officiū q̄
parsimonia continētis non d̄z esse sordida. hoc est abstinentia cenit̄e
tis non d̄z esse fetida. q̄ abstinentia virtus est. Vñ nomen parsimo
nie sue abstinentie p̄recepti dupli sc̄dm̄ beati Tho. ij. q. c. lvi.
Uno mō sc̄dm̄ qd̄ ab solutā ciborū subtractio ē designat. ⁊ hoc mō
non designat actū virtutis sed est qd̄ d̄a indifferens. Alio mō sc̄dm̄
qd̄ est regulata rōne. ⁊ illo modo designat habitū. v. virtutis actus
Et diffinit sic. Est moderata sumptio sine subtractio cibi s̄m̄ rōnes
Et illa non d̄z esse sordida quē ad modum est aliqua abstinentia hy
pocritarū ⁊ avarorū. Quintū officiū est q̄ continentis simpli
citas non d̄z esse neglecta. hoc est humilitas continentis non debet
esse tarda. Vñ tunc ip̄a simplicitas dicit esse neglecta q̄ ip̄a rō facit
bona opa videt̄ quando q̄s aliter facit q̄ sua inuentio est vt sua sim
plicitate decipiat alios. Unde Alanus in p̄verb̄is. Mententes au
rū totū qd̄ splēdet vt aurū. Nec pulchrū pomū qd̄ libet esse bonum.

Non est in multis vrus quibus esse videtur. Decepti sunt factis luminibus nostris suis. Sextum quod leuitas continentis non debet esse languida. hoc est mobilitas animi non debet esse infirma seu leua. Unde tunc leuitas dicitur seu languida quando animus hominis plus mouetur ad mala. hoc est ad operationem rerum temporalium quam ad ea que sursum sunt. Septimum quod continens non debet angustiari. propterea quod exigue sibi sunt possessiones. Unde Cattho. Infantem nudum cum te natura creauit. Paupertatis onus patienter ferre memeto. quod paupertas habens letitiam admixtam. tuta est et securus. Octauum. quod continens sua bona amissa non debet desistere. quia sunt de dono fortune. Unde Seneca in epistola quadam ad Lucillum. Non est tutum quod fortuna fecit tutum. quod dicitur. munera fortune sunt valde dubia. Ideo spiritus non debet tristari de amissione rerum temporalium.

Nonum quod continens aliena bona non debet multum extollere. sicut est fuerudo hominum est. Unde Virgilius. Fertilior seges est alieno semper in agro. Vicinum quod pecus grandius verberat.

Si continentiam diligis. turpia fugito antequam eneniatur nec quecumque alium verberas plusquam te omnia tollerabilia propter quam turpitudinem crede. A verbis quoque turpibus abstinet. nam licet cetera eorum impudicitiam nutrit. Sermones viles magis quam faceros et effabiles amari et rectos potius quam facidos.

In hac parte Seneca ponit quatuor officia partem que ad aliam spiritum quam modesta dicitur. Primum officium quod tu continens debes fugere turpia antequam eneniatur. hoc est non solum effectum. sed etiam affectum viciozum constringere. Secundum officium tu continens amplius non debes corrigere aliquid plus quam te ipsum. hoc est plus debes te emendare. et inde alium verberare. Unde Cattho. Que culpam soles ea tu ne feceris ipse. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Unde duplex est verberatio. scilicet anime et corporis.

Hic est que se tenet ex parte anime. et de illa loquitur hic magister. Alia est corporis que se tenet ex parte corporis. et talis iterum fugienda est. Tertium officium quod tu continens omnia que sunt sustinenda tolerare potes propter turpitudinem. Unde temperatus a virtute temperantia fruosus dicitur. ergo vitare debet que opposita sunt virtuti. Et turpitudine est viciu in se turpis igitur est fugienda. Quartum officium tu continens a verbis turpibus debes te abstinere. quod impudicitiam nutrit. Unde philosophus in Ethicis. Unusquisque quilibet est talis operatur. Si ergo bonus et virtuosus bona operatur. Si ergo turpis turpia operatur. Quintum officium tu continens dilgere debes in sermonibus tuis utilitatem plus quam ornatum. Ratio. quod sermones viles edificant intellectum. sed facidi impediunt inquisitionem veritatis. Juxta illud

Philo. pmo perhermentas. Poetice z oratorie orationes sunt ob
linquēde. i. dimittēde. qz potius impediū i h̄itatis in d̄stioe q̄ p̄uo
cār. Jō Vincētus in spe. histo. li. viij. Turpe z valde male viciosus
est inferre sniam delicatā. qz a pl̄ibus intelligi nō p̄t. p̄terea tu con
tinēs debes diligere plus fructuosos sermones q̄ facundos.

**Ascebis interdū scrijs iocos sed r̄patos r̄ sine detrimen
to dignitatis r̄ verecūdie. nā rep̄hensibilis est risus si im
moderatus fuerit r̄ si pueriliter effusus si muliebriter sa
cruis odibilē facit h̄oem risus aut sup̄bis aut clarus aut
fatuus aut ex alienis malis puocatus.**

Dic Seneca ponit aliud officii cōtinēte rōnis etudē. Dicēs qz tu
cōtinēs debes alq̄ imponere tue continētie iocus p̄ter solatiū hu
mane vite. sed moderatos sic qz nō excedāt honestatē cū mediū est
de p̄ria rōne h̄itatis. vt d̄r. v. Ethic. qz motus est norma virtutū. Et
risus imoderatus est rep̄hensibilis. Si fuerit p̄ducus pueriliter. vel
sup̄bis aut clarus aut malignus aut fatuus aut euocatus ex alienis
malis. qz semp talis risus facit h̄oem odiosus. Unde risus d̄r pue
rills. q̄ q̄s solus ridet sine morū maturitate. sine causa. sine oportu
nitate. Uñ Moralīs. Nō ride solus nā risus vnius oris. fatuus v̄
stultus repurat oibus horis. Et risus d̄r muliebris q̄ q̄s ridet sine
causa legitima. vt mulieres q̄ exētamēto lasi iuic vel leuitatis ridere
solent. Risus dicit sup̄bis q̄ q̄s ridet subsannando. z ille generat
rancorē z odiū. Uñ Salustius. Odii q̄rere extreme demētie. i. stul
ticie est. Risus dicit malignus q̄ q̄s ridet de malefactis suis p̄pe
tratis. vt Prouer. iij. Qui letant cū malefecerint cōdēnant. Risus
dicit fatuus q̄ q̄s semp ridet. Unde. Per multū risum debes co
gnoscere stultū. Dicit aut. puocatus ex alienis malis. q̄ q̄s ridet
in aduersitatibus proximi quem tamen diligere sicut seipm̄ debet.
Ideo peccat contra virtutem caritatis.

**Si ergo tempus iocos exigit hos quoqz cū dignitate sa
piēter gere vt te nō grauet quispiā r̄āqz aspectū nec te con
temnet r̄āqz vilem. Nec sit tibi scurrilitas sed grata v̄rba
nitras. Sales tui sint sine dente. ioci sine vilitate. risus si
ne cachinno. vox sine clamore. Incessus sine tumultu.
Quies tibi sine desidia erit. Et cū ab alijs ludit tu sancti
aliquid honestiqz tractabis.**

Dic Seneca cōcludit. positū suū de risibus z iocis. ostendēs q̄lis.

debet esse rursus et locus et unde primo quod debet fieri secundum exigentiam
temporis. cum omnia suam tempus habent. et suis spatiis transeant vniuersa
sub celo. ut dicit Ecclesiastica sic videlicet quod sit virtus et bonis mo-
ribus euocatus et non pueriliter nec muliebriter. Deinde excludit
vanitatem dicens quod scurrilitas non debet esse grata vbanitas. Dicit
enim quis scurrilis qui trufus et nequissimi intendit. hinc inde curris
ad congregationes et conuicia hominum. ut eis possit se offendere
in sua scurrilitate hoc est nequitia. Deinde ponit documenta di-
cens quod tui sales debent esse sine dentes. hoc est tue reprehensiones sic
ri debent sine mordacitate inuidie. Unde sales dicuntur in plurali nu-
mero verba amara seu reprehensiones. Duplex est reprehensio. que
dam sit causa amicitie. videlicet que procedit a fonte charitatis. quem
admodum pater reprehendit filium. amicus amicum. et illa est laudabi-
lis. Alia est que sit causa odij vel inimicitie. et illam autor hic redar-
guit. quia sit cum mordacitate. Et tui sales debent esse sine vitare.
hoc est tue conuersationes debent esse sine malicia. Eritus tuus si-
ne cachinno hoc est sine subfannatione. Unde cachinnus est risus
inutilis. et dicitur a con et hinc et hoc propter dentes qui vident albi in
risu. vox tua debet esse sine clamore. et incessus et transitus tuus sine
streptu. et reques tua debet esse sine pigris. Tui Catho. Plus vigi-
la semper ne somno deducis esto. Nam diurna res vicijs alimur a
ministrat. Et cum alijs hominibus ludis tunc tu semper praetare debes
aliquid honesti negotij et opis. hoc est quod homo virtuosus nunquam de-
bet habere animum dissolutum. sed semper se occupare bonis operibus
ut dictum est supra. Non semper sis in actu etc.

Si continens es adulationes circa sitque tibi tam triste
laudari a turbibus quam laudari ob turpia leuior esto quo-
riens displices malis. et malorum de te estimatione pra-
uas ad veram tibi laudationem ascribe.

Hic Seneca ponit alia officia sapientie que ad modestiam reducit primum
inquitur est spes sapientie. Et vult quod continens debet fugere adulatione-
nes. hoc est blandos sermones. Seneca autor est li. iij. Qui enim sapi-
ens est minime adulationibus credat. fictis enim sermonibus venant
sur homines. sicut per rhete siue per hamum captunt pisces. fugere ideo de-
bet quod pueris laudatio est et vitium detestabile. ut per eius diffini-
tionem. Adulator est qui supra modum virtutis in conuersatione ho-
minum nimium vult complacere hominibus alijs in sermonibus vel sa-
tis. Ideo Tulliusculanis quibuslibet li. viij. ait. A turba quibus po-

res se sepe rane adulatoribus latus pbeas . artifices sunt ad cap' em
dum superiores. Ideo dicit Seneca q' valde detestabile est laudari
a turbibus. Qui ergo laudat a talibus signum est q' ipse etiã victo
sus extat. cū omne simile diligit suum simile. Et Ecclesiastici. vij.
In displicentia em̄ amicitia frangit. Tanta est em̄ distantia inter
probos et improbos. quãta est inter virtutē et vicius. vt dicit in Etbl
eis. Ideo debet gaudere vt vituperator a malis. et assenbere prauas
suspitiones ad veram recommendacionem.

Difficillimū opus continētie est assentationes adularo
rum repellere. quozum sermones animū quadā volup
tate resoluunt nullius p assentationē amicitiam merca
ris. nec ad enaz promerentem gratiã per hanc ad te adia
tum alijs pandas .

Hic Seneca subdit aliq' officia cōtinentie. Dices q' difficillimū cō
tinentie opus est. remouere assentationes adulatorum. cum q'si natu
rale est laudem appetere. Nemo in suis negocijs oportet stupertum
cū est de rōne maloz. sicut laus est de rōne bonoz. vt dicit i. Etbl.
Et dicit vltra q' spatus amicitia acq'ere nō d' p assentationē. q' vt
dicit Tul. li. iij. rebo. Assentationes dulcia principia et iocunda ha
ben exitus autem amarissimos. Ideo acq'ere non debet nec pmis
tere alijs suã amicitia gratia et adulatione etc.

Nō eris audax nec arrogans nec p'rius sumittes te. Ne
p'icies dignitates grauitate seruata. Ammonebetis li
benter et reprehēdetis patienter. Si merito obiurgauer
rit te aliquis scito q' p'suit. Si imerito scito q' p'desse vo
luit. non em̄ acerba sed blanda verba timebis.

Postq' determinauit de adulatione p quã animus i supbia mergit
Hic cōsequēter ponit documēta q' que possumus effugere supbiam
q' nihil acrius crudat nll molestius arguit q' ipsa cum sit pestis oc
cultā. victozum oritio. vt oim malozū iniciū. sicut humilitas infeluz
est oim bonozum. Ideo hic autor ponit documēta cōtra eã. Et vult
p'mo q' hō spatus nō deberesse audax: hoc est nimis p'sumptuosus
quia talis audacia ducit hominem in multa pericula corporis et ani
me. Nec debet esse arrogans. hoc est superbus. quia supbia inficit
oia bona. Unde Benfredus in noua poetria. fel modicum totum
mel amaricarvntica menda id est macula totalem factem deformat.
Etiam deus hominū superbo resistit ergo supbiã fugere debemus

Et subdit q̄ homo r̄patus etiā debet habere humilitatem. q̄ sc̄m
euangelistā in euāgelio. Qui se humiliat exaltabit. Ideo dicit bea-
tus Petrus. Estote subiecti omni humane creature p̄pter deū. Et tu
contīnēs non debes tacitare te ex humilitate aliq̄. hoc est te laudare.
vñ Prover. xxvij. Sermo laudet te alienus ⁊ nō os tuū. extraneus
⁊ nō labia tua. Et idē in .vj. ca. Qui odit increpationes stultus est.
Ideo hic dicit Seneca q̄ cōtinēs d̄j libēter sustinere amonitiones
Cū autē aliq̄s increpauerit te merito. scire debes q̄ talis p̄suit tibi. si
autē imerito scias q̄ voluit tibi p̄desse. ideo nō debes timere acerba
verba sed blanda. Uñ Salomon puer. xxvij. Meliora sunt vulne-
ra diligentis q̄ fraudulenta oscula odientis.

Esto viciōrū tuorū fugax ipse aliorū vero nec curiosus
secrator neq̄ acerbus rēp̄hēsor. sed sine exprobatōe cor-
rector. ita vt amonitiōē s̄p̄ caritate ⁊ hilaritate p̄icias
Hic Seneca ponit documēta per que possumus fugere sup̄biam.
Et dicit q̄ tu continens debes esse vīator tuorum viciōrū. q̄ nihil
peius est vicijs. vt dicit Ouidius li. factorū. Nec etiā curiosus inq̄-
sitor aliorū viciōrū debes esse. q̄ multa mala exinde oriunt̄. Neq̄ re-
prehensor acerbus esto. hoc est crudelis corrector. sed antecedere de-
bet amonitio charitatis ⁊ hilaritatis. hoc est ex inuidia aliū corri-
gere non debes. sed ex dilectione.

Ero n̄ facile dato veniā. nec extollas quēcūq̄. neq̄ deiici-
as. dicentiū esto tacitus auditor auditorū p̄mptus repe-
titor. te querenti faciliē r̄nde. Contēdēti facile cede. nec
adiargia siue disceptatiōes descēde cito ⁊ si que sunt rōne
remone.

Hic autē ponit alta officia ad spēs r̄pantiē se extendētia. Et vult p̄-
mo q̄ tu cōtinēs faciliē debes dare veniā. errāti. hoc est indulgen-
tiā ⁊ grām. q̄ magnū donū animi est. vt dicit Terro in sententijs si-
militer Terentijs. Magna p̄ pietatis est indulgere erranti. Ideo
p̄mptus debes eē ad dandā veniā. Nec aliquē extollere debes p̄pter
nimā laudatiōē. Uñ Horatius in epl̄s. Qualē cōmendās aspice
atq̄ sterū aspice. ne mox incunār aliena peccata pudorē. Neq̄ aliquē
despice. p̄pter nimā vituperatiōē. Uñ Tul. in tusculanis. Si uult
cic. p̄sū est aliorū cernere vicia ⁊ obliuisci suorū. sed mediū ⁊ modū
serua. Juxta dictū Ludolphi. Oibus adde modū modus est pul-
cherrima virtus. Et tu cōtinens esto tacitus auditor loquentium ⁊
r̄patus repetitor auditorū. hoc est q̄ tu cōtinēs tacite audire debes

verba que dicunt. Et te interrogant facilliter responde. hoc est igno-
rante informare debes de dubijs q̄ ipse a te querit. Et subiungit q̄
contineus nō debet aggredi ad iurgia siue discentiones sed te remo-
uere cum ratione. hoc est q̄ concordia facere debes inter litigantes.
quia concordia nutrit amorem. vt dicit Catho 7c.

Si continens es animi et corporis tui motus obsecra. ne in-
deconisint nec illos ideo cōtinens quia latent nam nihil
differe si nemo videat cū tu ipse videas.

Dic Seneca ponit alia documēta et spēs cōtinente se extendentia.
Et dicit si tu ipatus es debes refrenare appetitus animi tui et cor-
poris ne sint indecentes. Et sciēdū q̄ duplex est appetitus. videlz
sensitius et est q̄ inclināt hoīem ad rem delectabile et corruptibile.
Sed intellectualis est q̄ inclināt hoīem ad acquitendū bonū intel-
lectuale vt virtutes et scie. Et ambos custodire debet ipatus homo
cum ratio semp deprecatur ad optima. sensus vero ad mala. scilicet ad dele-
ctationes corporales et res corruptibiles.

Nobilis esto nō leuis constās nec prinax alicuius rei te
habere sciam ignotū nec nō molestū sit oēs tibi parcs fa-
cies inferiores supbiendo non contēnes superiores. recte
viuendo non metuas. In reddenda officio sitate ne sis
negligens neq̄ acerbus exactor appareas.

Dic Seneca ponit alia officia et proprietates ipantie in q̄bus breues
et viles innuit doctrinas. vt pz in lra. Dicit pmo sic q̄ homo ipatus
debet esse mobilis. Tū homo dupliciter dicit esse mobilis. Uno
modo corporaliter. videlz q̄ facilliter et leui occasione mouet de loco
ad locū. Et talis pprie dicit incōstans. Incōstantia aut viciosa est ex
causa erroris. vt dicit Boe. in li. de disciplina scolariū. vbi de filio in
cōstantie in exemplū suos actus tradidit. vt cōsi āres in negocijs no-
stris simus et ab eo cōstantia seruare discimus. Secdo mō homo dicit
esse mobilis spūaliter. videlz q̄ mouet ad aliq̄ faciēda causa et rōne
exigente. et de illa mobilitate loquitur hic Seneca. Et dicit q̄ ipatus
dicit esse flexibilis ad pagēdū bona et nō debet esse leuis. hoc est incō-
stans et instabilis sed potius firmus et perseuerās in bono. q̄ scdm
Iudorū. Salus inchoantū pmitit. perseuerāti aut daf. nō est beatus
est q̄ aliqd bonū inchoat. sed q̄ perseuerāter terminat. Nec ipatus dicit
esse pprie opintonis. sed aliqui consilia aliorū accedere debet. Iuxta
illud Cathonis. Nullius in senis si pdest contēpseris vnq̄. Et subdit
q̄ cū ipatus possidet sciam. alios libenter informare debet et nō ha-

de re reditū in informādo. **Uñ Bern.** Puerū ignorantē informans
nō minus facit q̄ q̄ indigentī panē p̄bet. Ideo esse Alanus in puer
bñs. Non minus is peccat q̄ censum condit in agro q̄ q̄ doctrinā
condit in ore suo. Et parus d̄ esse humilis cū ipsa humilitas exal
tet. Nec d̄ contēnere inferiores. Etiaz non d̄ timere superiores cum
recte v̄nit. **Uñ Catho.** Cū recte viuas ne cures verba malozū. In
officōsitate reddēda non debet esse tardus neq; acerbus corrector
superiorū. Unde Isidorus. Sic se habere deb. r̄ superior erga suos
subditos vt ipse plus diligit q̄ meruit.

Cu ieris esto benignus. nemini blādus paucis familia
ris. oibus equus esto. seuerior iudicio q̄ sermone. vira
q̄ vultu clemētie cultor. seueric detestator. bone fame se
minator. nec inuidus aliene.

De Seneca ponit alta officia ipantē cū prioribus r̄ sequentibus
aliq̄liter cōuenientia. Et vult p̄mo q̄ tu continēs oibus hoibus be
nignus esse debes. Sicut dicit etiā i euā. gelio. Estote misericordes
sicut r̄ pater vester misericors est q̄ in celis est. Sicut habet **Matth.**
vj. Discite a me q̄ mitis sum r̄ humilis corde. Et nemini debes eē
applausiuus. nec oibus aures tuas cōmittere. vt habet in vitis phi
lophozū ca. xxiij. Et tu continēs paucis hoibus debes esse fami
liaris. Iuxta illud **Tberentij.** Nam nimia familiaritas contēptum
parit **Sitr** **Plautus.** Nemini te nimis sodalē facias. **Uñ.** Qui ni
mis humilis est p̄ stulto reputat. Et subdit q̄ continens oibus ho
ibus equus esse debet. r̄ seuerior in iudicio q̄ in sermone. sicut in vi
ta q̄ in facie crudelior. amator pietatis. q̄ continens a virtute gan
tie virtuosus dicit. Dicit ergo clemētā habere debet r̄ auctor bone
fame esto. hoc est vbiq; venies tibi semper bonū de primo p̄ferre
debes r̄ non malū. Culpator em̄ hoim non est verus recōmēdator.
Et detestator esse debes crudelitatis r̄ nō inuidiosus fame alterius
nam hoc iusto iudicio del. con. igit q̄ conat lumen aliene fame in
alijs destruere seipm̄ destruit. vt dicit **Alanus** in de planctu nature
p̄sa. vij. Sicut papilio voltās circa lumē ipsum extinguit r̄ seipsum
cōburit. ita inuidia aliene fame. Inuidia em̄ vt dicit **Phūs** in secre
tis secretorū detractionē generat. Ideo consolat nos **Salomon** in
puerbjs. xxiij. ca. vi. Ne comedas cū hoie inuido r̄ ne desideres ci
bos eius. qm̄ in similitudinē arcoli r̄ cū coniecturis estimat qd̄ igno
rat comedere r̄ bibe dicit tibi r̄ mens eius non est tecum.

Am oibus criminibus suspitionibus. minime credus
lus sis sed potius malis que per speciem simplicitatis ad

nocendū aliquib⁹ surreperit honorē surripientes. oppo-
sitiſſimus ſis ad iram tardus. ad miſericordiā pronus.
Dic Seneca ponit aliqua officia cū prioribus aliq̄iter cōuenientia
z vult primo q̄ tu cōtinens non cito credere debes fabulis z rumo-
ribus vulgariū. Juxta illud Carbonis. Noli tu cuiſdā referēti crede-
re ſemper. Exigua eſt tribuēda fides qz multi multa loquūt. Nō cre-
das cuiq̄ ſi multa loquūt. z hoc ideo qz in multis q̄o raro deest mē-
daciū. vt dicit Prover. x. Ideo mīme credulus ſis. nec etiā credere
debes criminibus. hoc eſt diffamationibus. qz vt dicitur eſt. pcurator
bone fame z ſeminator eſſe debes. Illi autē cōtrarius eſſe debes qnā
mīnif ſurripe bonā famā. videlz q̄ per ſpēm falſam ventunt ad no-
cendū aliq̄bus. Et tu mīme credulus eſſe debes ſuſpitionibus. naz
ſuſpicio ſm Tul. eſt qn̄ ex malis iudicijs procedit. Contingit autē
ſuſpicio tribus modis. Primo quando q̄s in ſeipſo malus eſt. qū
ipſe quaſi cōſcius ſue malitiē malū de alio opinat. Secūdo quando
aliquis effici malus ad aliterum. quia de inimico ex leuit⁹ ſignis
q̄s mala opinat. Tercio ex magnis expmētis. z ſic Philoſophus
dicit qz ſenes maxime ſunt ſuſpecti. qz multoties expmētū habent
Et ſubdit Sen. Tu cōtinēs prius eſſe debes ad miſericordiā z
lentus ad irā. Nā ira vt dicit Phū. viij. Tibi macerat corpus. Se-
neca in li. ij. de ira. Nihil velocius ad infanſā q̄ ira. ideo eſt ſuglōa.
Et ideo qz corruptit ſubiectum z vitam dimittit.

In aduerſis eſto firmus. in proſperis cautus z humilis
occultator virtutū. Sicut em̄ vicioſū vane glorie con-
temptor. z horū quibus predictus es nō acerbus exactor
eſto. Nullius imprudentiā deſpicias. Rati ſermonis
eſto. loquentiū partēs auditor. Seuerus non ſeuus. hi-
lares non ſernas. Sapientie cupidus z doctus. Que
noſti ſine aro gantia poſtulanſi impitire que neſcis ſine
occultatione ignorantie tibi poſtula impartiri.
Deceſt vltia ps huius capli de rōgantia in q̄ Seneca plima officia
rōgantie ſup addit cū repetitōe quozū ā phabitorū. Et vult pmo q̄
tu cōtinēs firmus eſſe debes in diſſortunijs vel aduerſitatibus z cir-
cūſpectus. Unde Carbo. Cū fueris felix q̄ ſunt aduerſa coueto. nam
vltima raro correfpondent primis. Ideo etā Sen. li. viij. de natu-
ralibus ſic dicit. Neſcis fortuna quietſcere niſi leta nūc triftis. Debet
ſcit nemo in proſperitatibus gaudere. nec in aduerſitatibus deſcitra
Et ſubdit qz cōtinens delect eſſe humilis occultator ſuozū virtutū.

hoc est nō debet querere gloria vanā de suis virtutibus. nā gloria la-
 bilis est. vt dicit mg̃ Sen. in epla quadā ad Lucil. Quid de vanis
 gloriariis hoibus q̃ mīme p̃dest. Ideo cōtēnere debes vanā gloriā.
 q̃ facilliter decidit sicut flos. Tul. ij. offi. Et subdit q̃ cōtinēs etiam
 nō d̃ esse crudelis exactor vel corrector illorū hoīm q̃bus anteposi-
 tus et prepositus est in dignitate. sed humilia vt prius patuit. Neq̃
 etiā cōtinēs alicuius insipiētis spernere d̃. Nā magna miser cordia
 est miserece insipiētis. vt dicit Platinus phūs. Et cōtinēs pauca lo-
 qui d̃. et illa q̃ loquit debēt esse vera. Iuxta illud Moral. Si mo-
 beatus verus tuo p̃cedit ab ore. Sicut Catho. Nō sis ṽtosus et. Et
 d̃ esse cupidus sapie. Nā nihil vtilius hoibus in hac vita est q̃ ip̃a
 q̃ disponit oia. vt dicit Sapie. viij. Et vitā quietam efficit. vt dicit
 Seneca ad Lucil. Et cōtinēs d̃ esse docilis. hoc est diligēt̃ d̃ in-
 sistere studio. Quare dicit Seneca. lxxvij. ad Lucil. q̃diu ṽtuas tā
 diu discas. Añ Catho. Instrue p̃ceptis aim ne discrete cesses. Nā si
 ne doctrina et. Etiā cōtinēs impire d̃ illd̃ q̃d p̃t postulāt. cuius
 rō ante habita est. Et ea q̃ tu ignoras sine verēcūdia inq̃re ab alijs.
 Nā p̃ hic animus tuus eleuat. vii. Sepe rogare rogata tenere retē-
 ta docere. Nec tria discipulū faciūt sup̃are mg̃m. Ideo non debes
 vereri de inq̃sitione. nec occultare tuā ignorantiam. Nō em̃ victū est
 nihil scire. sed nihil discere velle.

De iusticia.

Iusticia post hec virt̃ est. Quid aut̃ est iusticia
 nisi tacita nature cōnexio. in adiutorū multorū
 adinuēta. Et quid est iusticia nisi ñra p̃stitutio
 seu diuina lex et vinculū h̃iane societatis. In hac aut̃ nō
 existimam̃ quid exp̃ediat. exp̃edit illa q̃cqd̃ dictauerit.
 Istud est vltimū et p̃ncipale caplm̃ huius totius libelli Seneca in
 q̃ determinat̃ de vltima p̃tute cardinali. s. iusticia. Et diuidit̃ in du-
 as p̃tes. In p̃ma p̃te ponit Seneca diffinitionē. in sc̃da p̃prietates et
 officia iusticie. lbi. Si q̃s et. In p̃ma p̃te innuit̃ p̃mo q̃ iusticia est
 virtus. sed o cuiusmodi virtus est iusticia. tercio q̃ ipsa est vtilis. et il-
 la pat̃r in textu sc̃dm̃ ordinē. Añ q̃ de his in sp̃ali aliqd̃ dicit. p̃e-
 minēda sunt q̃dā generalia pro noticia sequētū h̃nda. Et sunt tria.
 Primū q̃ iusticia respicit ea q̃ sūt in cōcētionibus humane vite. vt
 dicit Phūs. v. Eibi. Sicut mg̃ hic in l̃ra q̃ñ dicit q̃ ipsa sit repta in
 adiutorū multorū. Quicqd̃ em̃ rō licitū esse dicat hic p̃sequēda est
 et recta rō dicat in humana cōstantibus vite necessarijs eq̃litate et